

РЕЦЕНЗИЯ

**за доц. д-р Александър Богданов Алексиев
за присъждане на научното звание „професор”
по обявения конкурс за „професор по” професионално направление 2.1.
Филология (китайски език и литература),
обявен в ДВ, бр. 80 от 14.10.2011 г.**

Рецензент: проф. д-р Александър Виктор Федотов

Доц. д-р Александър Алексиев принадлежи към Санкт-Петербургската изтоковедска школа, което само по себе е гаранция за задълбочени професионални познания в съответните области в инак обширната наука за Изтока. Нещо повече, Александър Алексиев е ученик на известния руски синолог Сергей Яхонтов, с когото продължава да поддържа творчески контакти и до днес.

Понастоящем Александър Алексиев е водещ синолог у нас, ръководител на специалност „Китаистика” в Софийския университет „Св. Климент Охридски”, която е включена в катедрата „Езици и култури на Източна Азия”.

През 2005 г. той защитава докторат по китайско езикознание (темата на неговия докторат е „Словообразуване с помощта на полуафикси в китайския език (функции на морфемите *хао*, *хъ*, *хуа*, *дзя* и *къ*)”, през 2008 г. се хабилитира по научна специалност 05.04.35 „Езици на народите на Азия, Африка и Америка” с хабилитационен труд на тема „Словообразуване с помощта на форманти в китайския език” и получава научното звание „доцент”.

Доц. д-р Александър Алексиев води следните бакалавърски и магистърски курсове: странознание на Китай; граматика на китайския език (синтаксис); лексикология и лексикография на китайския език; словообразуване в китайския език; фразеология на китайския език; китайска лингвостилистика; контрастивна лингвистика (китайски език); граматика на китайския публицистичен текст; китайска фразеология *сиехоую*.

От 2004 г. той е член на Европейското фразеологично дружество (EUROPHRAS), а от 2006 г. е Директор на Институт Конфуций в София.

Доц. д-р Александър Алексиев е уважаван преподавател и колега, чието мнение се зачита.

В настоящия конкурс доц. д-р Александър Алексиев участва с пет научни публикации, в това число с хабилитационен труд на тема „Китайски игрословни фразеологизми”. Даже кратък преглед на публикациите на кандидата ни убеждава, че неговият основен интерес в областта на китайското езиковедие е фокусиран върху игрословието или съзвучието в китайския език. Трябва да кажа, че игрословието в Китай е многостранно, многопластово и широко разпространено явление. Необичайно обширната сфера на неговото приложение се характеризира с особена сложност и богатство на проявите, за което подпомагат и някои специфични дадености на китайския език, като например характера на китайската фонологична и граматична система, самата йероглифна писменост и т.н.

Както отбелязва самият кандидат, в Китай игрословието се отличава с честа употреба предимно в разговорния език, където участва активно в образуването на фразеологизми, собствени имена на хора и географски обекти, популярни лозунги и девизи. При все това игрословието се среща и се използва и във високите стилове на китайската литературна и като цяло отдавна се е превърнало в културна традиция. Например, игрословието може да се открие в китайски романи, есета, поеми и други литературни жанрове.

Игрословието е пряко свързано с онова, което смело можем да наречем „китайският начин на мислене”, а оттам и китайското ежедневие и поведението и културните норми. Причина за това се крие в засилената социализираща функция на носителите на китайски език, като чрез игрословието техните изказвания могат да звучат по-умерено, по-балансирано, казано с други думи, евфемистично. По такъв начин се реализира онова, което учените-културолози наричат „запазване на лицето на говорещия”.

От друга страна, игрословието в Китай е традиционно изразно средство, което от памтивека се използва и в народното творчество и ежедневните обичаи на местното население. Игрословието откриваме в народните песни, календарните и семейните празници, в основата на китайската философия – нумерологията и особено в свързаната с нея символика. Китайското общество неотклонно следва

отдавна възприети схващания за онова, което е позволено, и онова, което е табуирано, като тези схващания в повечето случаи се реализират чрез споменатото игрословие – използването на т.нар. щастливи думи и думи-табута.

Към гореказаното трябва да добавя, че понастоящем игрословието в Китай много активно присъства в рекламната индустрия, публицистиката, интернет-пространството, младежкия жаргон.

Всичко това говори в полза на важността на изследваната от доц. д-р Александър Алексиев тема и нейната актуалност.

Тази тема е разгърната върху повече от 200 страници и включва увод, няколко основни глави, заключение, библиография и бележки.

В уводната част кандидат подробно ни запознава с историята на проблема като изтъква, че изследването на китайските игрословни фразеологизми (КИФ) има както практическа, така и теоретична стойност. Нещо повече, познаването на механизмите за образуване на игрословното значение е необходимата част от обучението по китайски език – при съставянето на учебни пособия по фразеология и стилистика, за пълноценно общуване с носителите на езика, при превода на текстове. Това по безспорен начин повишава практическата важност на рецензирания труд. Издаваните в самия Китай речници за КИФ по същество представляват компилации и списъци на фразеологизми без никакви обяснения. В случай на наличие на някакви пояснения, те като правило са много оскъдни и главно засягат едно или друго значение на съответния йероглиф.

На Запад КИФ са описани в много малко изследвания, като най-значимите принадлежат на Михаил Прядохин (1977) и Джон Розеноу (1991), именно затова настоящето изследване цели да използва наличието на натрупания през годините фактически и теоретичен материал и да направи по-задълбочен анализ на КИФ чрез разкриване на основните семантични модели. Напълно естествено е, че авторът се стреми да отстрани недостатъците в предишните изследвания и да допълни своя анализ със съответните езикови илюстрации.

В основната част на изследването доц. д-р Александър Алексиев показва важната роля, която играе игрословието в китайския език, при което тропът се явява логически механизъм за семантичен пренос от един езиков знак към друг.

По този начин се анализират стратегиите за образуване на преносно значение чрез игрословие в китайския език – пряко и кодирано. През прякото пренасяне думата се асоциира по значение непосредствено със съзвучно значение (по многозначност) или съзвучната дума (омофон, пароним). Кодираният пренос е усложнен с допълнителна логическа операция, основаваща се върху друг троп.

В процес на научното изследване на КИФ авторът извежда определени закономерност и пътища за разбиране или превод на игрословието в китайския език при пряката му връзка с граматичната и фонологичната структура на езика, от една страна, и от друга, в контекста на тясната му връзка с културата.

Както вече споменах, китайското игрословие отразява традиционните ценности, вкусове и начин на живот. В процеса на комуникация чрез кодирането на игрословието, и говорещият, и слушащият са удовлетворени от факта, че могат да контактуват пълноценно, да изпитват удоволствие от своята „езикова образованост и интелигентност”. Остроумието заема важно място в тяхната реч, особено, когато се базира върху алегоричен обмен, който неподготвеният слушател не може да възприеме или да оцени по достойнство. Казано с други думи, игрословието е „висш пилотаж” в общуването на китайски.

Като културолог съм длъжен да отбележа, че лингвистът Алексиев по достойнство оценява тясната връзка, която съществува между игрословието и китайската традиционна култура. Този извод е много полезен, защото прехвърля дискусията за игрословието в полето на съвременната културология, призвана да се занимава и с езиковата полифункционалност. За мен особено интересна беше онази част от изследването, която разкрива механизмите на функционирането на системите от табути, омофонията, паронимните конструкции, евфемизмите, т. нар. „щастливи думи”.

Новаторски е и изводът на доц. д-р Алексиев относно ролята, която игрословието играе в създаването на традиционните шеги и формирането на „китайското” остроумие, и, което е много по-важно, в конструирането на „китайския модел на общуване”, който преди всички се базира върху постигане на баланс и хармония в отношения между хората. Вероятно, същата традиция се проследява и в класическата китайска литература, особено в онези произведения,

чиито герои са принудени да общуват не само с представителите на света на живите, но и на мъртвите – тоест с духовете. Това твърдение придава на игрословието и философско значение, защото отчита важността на игрословието за формирането на китайския манталитет.

В своето изследване доц. д-р Алексиев извършва нов, по-обстоен анализ на мотивационната структура на китайските игрословни фразеологизми (сиехоую), а също така и на семантичните взаимодействия между двете им съставни части – алегорията и коментара, при формирането на общото значение. Прави се успешен опит за съпоставяне на китайския и българския модел на фразеологично построяване.

Имам и отделни бележки по хабилитационния труд: първо, бих препоръчал на автора да избягва самоцитиранията в текста, а да използва препратки до по-ранни свои изследвания, както го прави, например, на стр. 22; второ, макар и много малко, но в текста се натъквам на използвани чуждици, които се изписват по начин, несъвпадащ с вече утвърдения у нас, например, на стр. 69 „бодисатва” в женски род, вместо „бодхисатва” в мъжки род, и т.н.

Другите четири статии, с които кандидатът участва в обявения конкурс, също засягат различни въпроси на езиковия каламбур в китайската фразеология. Едната от тях е издадена в Белград, а другите три – в София.

Доц. д-р Александър Алексиев е и автор на Българо-китайския разговорник, излязъл през 2011 г. във Велико Търново. Той също така се занимава с превод на художествена литература от старокитайски език.

Има цитирания и споменавания в редица публикации у нас, а също така в Русия и Китай.

Доц. д-р Александър Алексиев ръководи и един докторант по китайски език.

Към гореказаното трябва да добавя и активната обществена дейност на колегата Александър Алексиев в качеството му на Директор на институт Конфуций в София. Тази дейност е постоянна, разнообразна по форми и тематика, отговорна и отнемаща немалко усилия. Нейната цел е разширяването на образователните и културните контакти между България и Китай.

Всичко това ми дава достатъчно основания да дам ПОЛОЖИТЕЛНА
ОЦЕНКА ЗА НЕГОВИТЕ КАЧЕСТВА и ДА ПРЕДЛОЖА избора на доц. д-р
Александър Богданов Алексиев за академичната длъжност „ПРОФЕСОР“ на СУ
„Св. Климент Охридски“ по професионално направление 2.1. Филология (китайски
език и литература),

08 януари 2012 г.

София

(подпис)